

Tartalomjegyzék

1. A kutatás előzményei, a beszédaktusok és az érmek kapcsolata	2
2. A kutatás, a korpusz és az adatok feldolgozásának a módja	3
3. A magyar gratulálási sémák, az IFID-stratégiák	4
4. A vizsgálat eredményei	5
5. A muravidéki gratulálási szokások	10
6. A kutatás felhasználhatósága	12

Table of content

1. Antecedents of the research, the relationship between speech acts and emotions	14
2. The research, the data and the method of data processing	15
3. Hungarian congratulation schemes, the IFID- strategies	16
4. Results of the research	18
5. Habits of congratulating in Prekmurje	22
6. Possible applications of the research	25
Hivatkozott irodalom/ Cited literature	26

1. A kutatás előzményei, a beszédaktusok és az érzelmek kapcsolata

Az emberi kommunikációnak vannak bizonyos univerzális elemei, amelyek biológiai alapú kódban rögzítettek, és lehetővé teszik az általános, érzelmi megértést. Az érzelmek kifejezésének lehetősége, módja, intenzitása, nemekhez és korhoz való kötöttsége azonban kultúránként változik.

Az egyes kultúrák nem csupán nyelvben testet öltött hálót adnak az érzelmek felfogására, de valamilyen forgatókönyvet is arra, hogy tagjai hogyan érezzenek, hogyan fejezzék ki az érzelmeiket, és hogyan gondolkodjanak saját és mások érzelmeiről. Tehát a kulturális forgatókönyv szoros összefüggésben áll az érzelmi forgatókönyvvel (vö. Wierzbicka 1999: 240). Az összevető diskurzuselemzések és a köztesnyelvi pragmatikai kutatások eredményei is bizonyították, hogy a beszélő kulturális meghatározottsága nagyban befolyásolja a megnyilatkozásait (Blum-Kulka–Ohlstein 1984; Edmondson–House–Kasper–Stemmer 1984). Az érzelmek és kultúrák kapcsolatát főleg a kulturális változók mentén vizsgálták, a beszédaktus-kutatások azonban közelebb vihetik mind az anyanyelvi beszélőt, mind a nyelvtanulót az adott nyelv pragmatikai háttértudásának megértéséhez, elsajátításához.

A *viselkedőknek* vagy *expresszívumoknak* (Austin 1962; Searle 1975) nevezett csoportba tartozó beszédaktusok a beszélő pszichikai és emocionális állapotát fejezik ki. Pragmatikai szempontból a magyar nyelvre jellemző érzelemkifejezést eddig a bocsánatkérés (Szili 2004), a jóvátétel (Suszczyńska 2003) és a köszönések (Erdősi 2004) tükrében vizsgálták. A gratuláció megvalósulását a nemzetközi szakirodalomban nem kutatták még, ezért tettem kísérletet pragmatikai szempontok szerint feltérképezni a magyar beszélőközösség szokásait, idomulva az eddigi magyarországi vizsgálatokhoz.

2. A kutatás, a korpusz és az adatok feldolgozásának módja

Kutatásom szociopragmatikai jellegű volt, mivel a gratuláció tevékenységét a specifikus társadalmi feltételekhez való hozzárendelésében elemzi. A korpuszt diskurzuskiegészítő tesztek, videofelvételek, képeslapok, rövid telefonos üzenetek (SMS), internetes közösségi oldalakon megjelenő üzenetek és esküvői albumok alkotják.

Az empirikus kutatáshoz használt diskurzus- vagy szituációkiegészítő kérdőív a változó szituációs kontextus szerint a születés- és névnap, házassági évfordulón, esküvőn, gyermek születésekor és a sikeres vizsga után elhangzó gratulációkat hivatott megeleveníteni. A személyközi, térbeli és időbeli viszonyok egyértelműen szerepelnek az egyes kérdéseknél, hogy a diskurzust elképzelő adatközlő tudatában legyen a hallgató és az ő egymáshoz képest elfoglalt társadalmi és kulturális helyzetének, hiszen a megnyilatkozások mindig valamilyen emberi (társadalmi) cselekvés kontextusában jelennek meg (vö. Tátrai 2004: 480).

Az adatgyűjtés Magyarország egész területén folyt, 250 középiskolás és 110 felnőtt töltötte ki a kérdőívet. A vizsgálathoz használt korpusz másik jelentős részét a Muravidékről gyűjtött adatok jelentik. Úgy gondolom, nem csupán a szótárak készítésekor kell élni a határtalanítással¹, hanem a beszédaktus-kutatásokat is érdemes kiterjeszteni a határon túli területekre. Magyar–magyar relációban is találhatunk ugyanis eltéréseket az érzelmek megfogalmazásában, hiszen a határon túli területeken élők kisebb közösségeket alkotnak, összetartozásuk és összetartásuk sorskérdéssé vált. Ezen közösségek tagjai sokáig nem lehettek

¹ A szót Lanstyák István alkotta. „A határtalanításnak az a célja, hogy a magyar nyelv szótárai, nyelvtanai és kézikönyvei, amelyek Trianon óta, de elsősorban 1945 után inkább csak a magyarországi magyar nyelvről szóltak, egyetemes léptékűvé, összmagyarrá váljanak.” (Kolláth, 2005: 100.)

napi kapcsolatban az anyaországgal, így nem csupán a nyelvi, de a kulturális szétfejlődés is elkezdődött. A kontaktushatások nemcsak a nyelvi jelenségekben mutatkoznak meg, hanem a viselkedésben is. A Muravidéken 120 diák és 90 felnőtt töltötte ki ugyanazt a kérdőívet, melyet a magyarországi vizsgálatokhoz is használtam.

3. A magyar gratulálási sémák, az IFID-stratégiák²

A nemzetközi és a magyar nyelvű szakirodalomban publikált empirikus kutatások a korpusz alapján állítják fel a vizsgált beszélőközösségben az adott beszédaktusra jellemző sémákat. A magyar nyelvűközösségben a gratuláció megvalósulása a következő IFID-stratégiákhoz köthető:

I.a explicit performatívum

A beszélő szándéka explicit módon, az illokúciót megtestesítő igével jelenik meg (*Gratulálok!; Boldog születésnapot kívánok!; Szeretettel köszöntelek a névnapodon!*).

I.b A performatív ige elmarad ugyan, így a mondat grammatikailag hiányos, de a kívánság teljes, a szándék egyértelmű: *Boldog születésnapot!*

II. konvencionalizálódott formák

Bizonyos megnyilatkozások tipikusnak mondhatók, mivel csak gratulációra használjuk azokat: *Isten éltesen sokáig!*

III. beágyazott performatívum

Az ige módosult formában jelenik meg: *Szeretnék gratulálni.; Engedd meg, hogy boldog születésnapot kívánjak.*

IV. származtatott lokúció

² IFID (illocutionary force indicating device): az illokúciós erőt magában foglaló eszköz

Az illokúciós szándék a lokúció jelentéséből bontható ki:
Fogadd jókívánságaimat!

V. erős célzás

A gratuláció csak azáltal valósul meg, hogy a szituációhoz köthető konvencionális cselekvést hajt végre a beszélő, de nyilatkozata dekódolásához nagyobb erőfeszítést kell tennie a hallgatónak. A megnyilatkozást az adott kontextus egyértelműsíti: *Az osztály nevében sok szeretettel!*

VI. A gratuláció a **nyelvi humor** segítségével valósul meg.

VI.a humor: *Hol vannak a csajok? Már megint rettenetesen megvénültél, vagy micsoda!*

VI.b versike: *Kicsi szívem, kicsi szám boldog születésnapot kíván!*

VII. A gratuláció elmaradása

Az illető nem válaszol, vagy leírja a szituáció megvalósulását megghiúsító okot.

VIII. vallásos megnyilatkozások

A korpuszban igen kevés ilyen megnyilatkozás volt, ugyanakkor indokoltnak tartottam felvenni ezt a kategóriát is.

4. A vizsgálat eredményei

Az elemzés során külön kezeltem a születés- és névnapit, a nagyobb családi ünnepek és a sikeres vizsga szituációját. A gratuláció megvalósulását külső és belső kontextuális tényezők, illetve nem és kor szerint is vizsgáltam. A dolgozatban kiemeltem az egyes szituációknál előforduló érdekességeket, illetve a megnyilatkozások mutatóit összesítettem is.

	születés- és névnap %	családi ünnepek %	sikeres vizsga%	összesen %
I.a	22,37%	48,22%	69,75%	38,19%
I.b	49,86%	28,81%	0,00%	35,97%
II.	7,58%	3,85%	0,00%	4,53%
III.	2,28%	1,70%	0,00%	2,00%
IV.	0,98%	0,22%	0,00%	0,67%
V.	3,91%	7,33%	29,00%	8,03%
VI.a	1,49%	5,04%	0,75%	2,25%
VI.b	1,49%	0,59%	0,00%	1,00%
VII.	9,86%	3,78%	0,50%	7,08%
VIII.	0,19%	0,44%	0,00%	0,28%

Az IFID-stratégiák alakulásának százalékos mutatói a magyarországi beszélőközösségben

A külső kontextuális tényezők, azaz a társadalmi, hatalmi távolság tekintetében kirajzolódott, hogy a legdirektebb és leggyakoribb gratulálási forma a beszélőtől távol állók és közel lévők felé is érvényesül: *Boldog születésnapot (kívánok!)*. A performatívum használata ugyanakkor tipikusan a felek közötti hierarchia-különbséghez köthető, hiszen udvariasabb megnyilatkozásról van szó. Az egyes szám első személyű ige elhagyása a jó barátnak, a családtagnak és az ismerősnek, kollégának szóló jókívánságoknál fordul elő.

A harmadik leggyakoribb stratégiatípus, az erős célzás megvalósulása inkább a kisebb társadalmi távolságoknál jelentkezett. Ez magyarázható azzal, hogy udvariasabbnak tartjuk, ha a hallgatónak nincs szüksége nagy erőfeszítésre a beszélő szándékának a kibontásához, másrészt pedig a közelebbi viszony jobban megengedi a normától való eltérést.

A konvencionális stratégia Magyarországon életkorhoz köthető, inkább a felnőtteknél van jelen, ez arra utal, hogy az

Isten éltessen sokáig! köszöntési mód a mostani kamaszok körében nem népszerű.

A beágyazott performatívum a diákok nyilatkozataiban fordul elő inkább, erről a stratégiáról elmondható, hogy megfogalmazásához egyrészt több idő, több grammatikai ismeret is kell, másrészt nyilván udvariasabbnak érezzük a feltételes móddal való szándékkifejezést. Az osztályfőnök névnapján és a szülők házassági évfordulóján elhangzó gratulációknál jellemző ennek a stratégiának a használata, köthető tehát egyrészt a társadalmi hierarchiában alacsonyabb szinten állókhoz, másrészt viszont a fiatal korhoz is.

A származtatott lokúció előfordulása egyértelműen a társadalmi távolság növekedésével gyakoribb. A 3600 adatból összesen 24-szer fordul elő (0,67%), csak az (osztály)főnöknek szóló névnapi gratuláció szituációjában jelentkezik számottevően, ahol 3,5%-os az előfordulása, valamint egy megnyilatkozáson kívül, mind a nőkhöz köthető.

A humor megjelenése természetesen a kisebb társadalmi távolságokhoz köthető, ezt jól igazolta az (osztály)főnöknek szóló gratuláció, ahol csak fél százalékos a humoros megnyilatkozások előfordulása, míg például a testvérnek vagy házastársnak szóló jókívánságnál 4,75%, az esküvőnél 5,5%, a sikeres vizsgánál pedig 6%.

A versikék szintén kötődnek a baráti viszonyhoz, bár ezek egy része inkább normakövető, mivel konvencionálisnak is felfogható (*Isten éltessen sokáig, füled érjen bokáig!*). A barátoknak szóló születésnapi gratuláció során 4,5%-os előfordulásuk a többi szituációban 0,5%-osra csökkent, ez azt jelenti, hogy belső kontextuális tényezők is befolyásolják ezek előfordulását.

A gratuláció elmaradása összességében 7,08%-ban fordult elő. A legritkábban maradt el a jókívánság a közeli jó barátoknak (összesen kétszer), viszont az osztályfőnök vagy főnök felköszöntése 5%-ban nem történik meg.

A belső kontextuális tényezők szintén nagy befolyással vannak a gratuláció alakulására. A kérdőív elemzésekor jól megfigyelhető volt, hogy a sikeres vizsgához való gratulálás során az adatközlők jóval nagyobb része élt a kevésbé direkt stratégiákkal, mint a születésnap vagy más családi ünnepek során. Ez nyilvánvalóan abból ered, hogy a családi ünnepek nem az illető saját sikerén alapulnak, a vizsga ugyanakkor főleg az adott személytől függ – nem véve figyelembe az esetleges betegséget, a vizsgáztató rossz hangulatát stb.

A performatívum használata az esküvői, a sikeres vizsga és a gyermek születése szituációkban a legmagasabb. A *gratulálók* tipikusan az előmenetelhez köthető, valamint az esküvői és a gyermek születéséhez kapcsolható. A *köszöntelek* ugyanakkor csak a főnöknek szóló jókívánságok esetén valósul meg, nyilván ennek szemantikai okai is vannak, például a *gratulálók* csak ehhez a beszédaktushoz köthető, míg a *köszönt* és *kíván* igék megjelenhetnek az üdvözlésnél, elköszönésnél is, használati körük szélesebb.

A konvencionális stratégia csak a születés- és névnap gratulációk során van jelen, a többi szituációban nincs más, a beszélőközösség által ritualizált nyelvi megnyilvánulás, mely egy-egy konkrét szituációhoz volna köthető.

Az erős célzás használata kapcsolatban van a társadalmi önkép (arc, arculat) védelmével is. A magyar kultúra a szerénység tekintetében valahol az amerikai pozitív, kedvező önképalkotás és az ázsiai alázatosság között helyezkedik el (vö. Szili 2004: 173). A sikeres vizsga esetében a közvetlen gratuláció helyett 29%-ban fordult elő az arra való utalás, ez a másik arculatának védelmében történhet, mivel a gratulációra ebben az esetben a sikeres vizsgát letett személynek szerénykedve illik válaszolnia, másrészt a saját önkép védelme is fontos, hiszen a beszélőnek is meg kell méretnie magát. Nem dicsérheti fel tehát az osztálytársát, illetve a kollégáját, hiszen ő még nem teljesített pozitívan.

A nyelvi humor VII.b versikékben való megjelenése is függ az alkalomtól. A családi ünnepekhez kapcsolhatók ilyen jellegű megnyilatkozások, viszont a karrierépítéshez nem.

A gratuláció elmaradásánál a 2.a) szituációban – az elfelejtett születésnapi gratulációnál – egy külön stratégiát is fel kellett vennem, mivel két oka lehetett a stratégia használatának. A beszélő nem akart utólag gratulálni, mert „*az erőltetett lenne*” vagy nem írt semmit, illetve bocsánatot kért gratuláció helyett.

A vallásos megnyilatkozások a családi ünnepekhez köthetők: születés- és névnap, esküvő és gyermek születése.

Jól kirajzolódik, hogy a leggyakoribb stratégiáknál az I.a és I.b esetében inkább az **életkor** meghatározó; a fiatalok többször hagyják el a performatívumot, mint az idősebbek. Ennek az eltérésnek a nyelvi ökonómia vagy az udvariassági szabályok még nem befejezett tanulási folyamata lehet az oka. A II. stratégia, a konvencionális megnyilatkozás, tipikusan a felnőttek nyelvi repertoárjához köthető. Összességében az adatok **nemek** szerinti megoszlásában nem lehet túl nagy különbségeket felfedezni, inkább a kor az, ami befolyásolja a megnyilatkozások alakulását.

A közösségi oldalakon megvalósuló gratulációk vizsgálata eltérő eredményeket hozott, mint a kérdőívek esetében. A születésnapra és a gyermek születésére írt jókívánságok csupán öt stratégiával jellemezhetők: az explicit performatívum (I.a), annak elmaradása (I.b), a konvencionális stratégia (II.), az erős célzás (V.) és humoros (VI.a) megnyilatkozások. A születésnapi gratulációk esetében érdekes, hogy a beágyazott performatívum és a származtatott lokúció stratégiája elmarad, ez nyilván a közösségi portál adta közvetlen gratulálási lehetőség miatt van. A társadalmi távolság ezek szerint az internetes, mindenki számára hozzáférhető és közvetlennek mondható gratulálási lehetőség

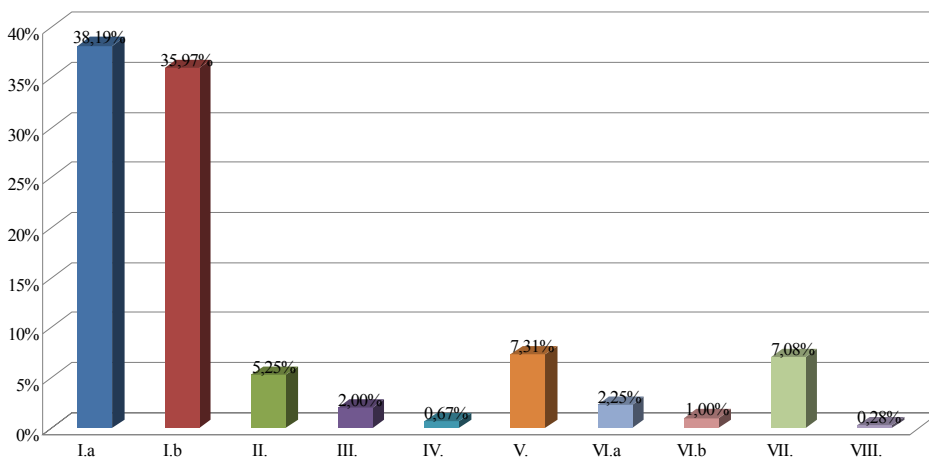
során nem bír akkora befolyással, mint a kérdőíves módszerrel gyűjtött adatok esetében vagy az előszóban elhangzott megnyilatkozásoknál.

Az **interneten** elérhető egyéb oldalakon a lehetséges jókívánások szinte mindegyike a VI.b stratégiához tartozna, hiszen rímelnek. A születésnap köszöntések nagy része pedig humoros, így a VI.a stratégiát képviselné. Ezek megvalósulási arányai az összes szituációt tekintve a kérdőívekre kapott adatok 2,25%-a volt Magyarországon, illetve 1% a Muravidéken, tehát egyáltalán nem tükrözi a beszélőközösség gratulációs sémáinak arányait.

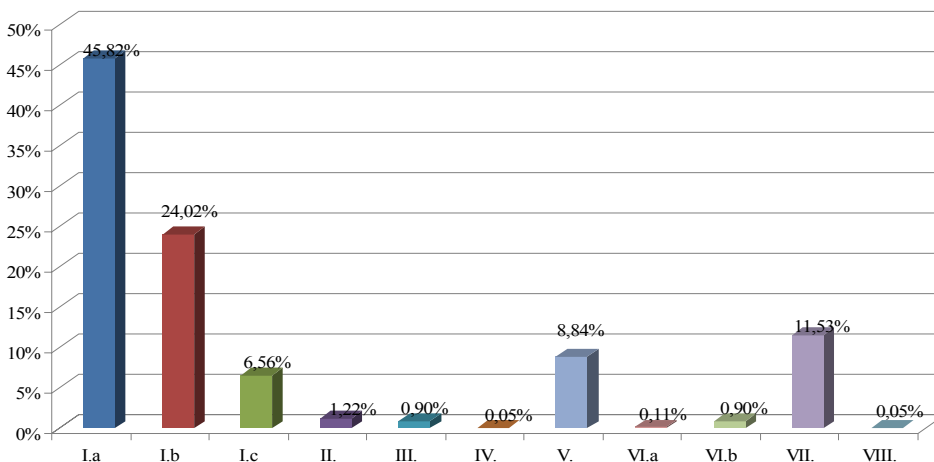
5. A muravidéki gratulálási szokások

Hipotézisem szerint a Muravidéken a nyelvváltozat archaikussága és nyelvjárásiassága mellett a szlovén nyelv kontaktushatásai is megjelennek az adatokban. Az írásbeliség miatt a nyelvjárási jelenségek nyilvánvalóan kevesebbszer fordultak elő, mint az élőbeszédben, ugyanakkor megjelenésük jelzi, hogy a szituációkiegészítő kérdőív az élőnyelvihez közeli adatokkal szolgál.

A magyarországi IFID-stratégiákat a kérdőívre kapott válaszok alapján ki kellett egészítenem, mivel a kontaktusjelenségnek mondható *Minden legjobbakat! (Vse najboljše!)* gratulálási mód jelentős előfordulással bírt.

Az IFID-stratégiák százalékos mutatói a magyarországi kérdőíves vizsgálat adatai alapján

Az IFID-stratégiák százalékos mutatói a muravidéki kérdőíves vizsgálat adatai alapján

A Muravidéken a köszönésekben szinte mindig elmarad az egyes szám első személyű ige, így azt feltételeztem, hogy a gratulációk során is ezt fogják tenni az adatközlők, de a performatívum előfordulása magasabb, mint Magyarországon. A szlovéniai magyar beszélőközösség számára ugyanis

erőteljesebb érzelemkifejezést jelent, ezáltal udvariasabbnak tartják az I.a stratégiába tartozó megnyilatkozásokat.

Az erős célzás és a gratuláció elmaradásán kívül csak a konvencionális stratégia lépi át az 1%-os megvalósulási arányt, ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy Muravidéken három fő stratégia köré csoportosulnak a gratulációk, ezen belül is az I. előfordulása majdnem eléri a 80%-ot.

Meglepő, hogy a konvencionális stratégia jóval ritkábban fordul elő, mint a magyarországi adatok esetében. Az *Isten éltessen sokáig!* pedig beleillene az archaikus nyelvjárási jellemzőkkel rendelkező nyelvváltozat repertoárjába, igaz, nyelvjárási formában vagy versikeként felbukkan ez is: *Isten éltessen!; Isten értessen!; Isten éltessen sokáig, míg a Kopica ki nem szárad bokáig!* A vallásos megnyilatkozások aránya is igen alacsony, annak ellenére, hogy a muravidéki lakosság nagy része rendszeresen jár templomba, és katolikus hitűnek vallja magát.

A származtatott lokúció összesen egy előfordulással bír, így ez a stratégia tulajdonképpen nem jelenik meg. Magyarázható ez a nyelvtani szerkezet viszonylagos bonyolultságával, illetve a magyarban megszokott udvariasság háttérbe szorulásával, a szlovén nyelv hatásával. A gratuláció elmaradását Magyarországon külső és belső kontextuális tényezők egyaránt meghatározzák, a Muravidéken ezzel szemben nincs jelentős különbség az egyes szituációk esetében.

A pragmatikai elemzések során a kutatók fel szokták térképezni a megvalósuló IFID-stratégiák grammatikai sajátosságait. A dolgozat 7. fejezete ezért a gratuláció grammatikai jellemzőit vizsgálja a magyarországi és a muravidéki nyelvközösségben.

6. A kutatás felhasználhatósága

Az érzelemkifejezés megvalósulásának vizsgálata közelebb visz bennünket ahhoz, hogy a magyar kulturális

jellegzetességeinkről való ismereteink bővüljenek, hogy saját kultúránkat tudatosabban szemlélhessük, és helyezhessük el a minket körülvevő, az európai és az azon kívüli népek világlátásának a rendszerében.

Másik nagy előnye az ilyen típusú empirikus kutatásnak, hogy a magyart idegen nyelvként tanulók számára támpontot ad, mikor hogyan szokás megnyilatkozni egyes szituációkban. Az idegen nyelvek tanításában már elfogadott módszer, hogy diskurzustömböket sajátíttatnak el a tanulóval, érdemes volna ezt átvezetni a környezetnyelv oktatásába is, segítve így a magyar nyelv megmaradását a Muravidéken, illetve a határon kívül élő beszélőközösségekben.

**Theses of the PhD dissertation entitled „The System of
Expressing Emotions in the Hungarian Language from an
Intercultural Aspect.
Sociopragmatic Research of Congratulation”**

**1. Antecedents of the research, the relationship between
speech acts and emotions**

Human communication has certain universal elements which are biologically encoded and make universal, emotional understanding possible. However, the possibilities, ways, and the intensity of expressing emotions and how these are related to gender and age change from culture to culture.

A given culture does not only offer linguistic means of understanding emotions, but they provide a kind of script too, which tells us how to feel, how to express emotions and how to think about our own and other people's emotions. Therefore the cultural script is closely linked to the emotional script (cf. Wierzbicka 1999: 240). Comparative discourse analyses and results of intercultural pragmatic researches also prove that the cultural background of the speaker greatly influences their utterances (Blum-Kulka–Ohlstein 1984; Edmondson–House–Kasper–Stemmer 1984). The relationship between emotions and cultures has so far been studied with respect to cultural variables, nevertheless speech act research can definitely bring both the native speaker and the language learner closer to understanding and acquiring the pragmatic background knowledge of a given language.

Speech acts belonging to the group called *expressives* (Austin 1962; Searle 1975) express the speaker's psychological and emotional state. From the point of view of pragmatics expressing emotions in the Hungarian language has specifically been looked into in the cases of apologising (Szili 2004), atonement (Suszczyńska 2003) and greetings (Erdösi 2004).

How to express congratulations has not been studied yet, not even internationally, that is why I have attempted to map the linguistic habits of the Hungarian speech community according to pragmatic aspects – following the footsteps of the studies conducted in Hungary.

2. The research, the data and the method of data processing

My research was sociopragmatic since it analyses the activity of congratulating within its relationship to specific social conditions. The data includes discourse completion tests, video recordings, postcards, short text messages, messages from websites on the Internet and wedding albums.

The discourse and situation completion test used for the empirical research is aimed at animating congratulations related to birthdays, namedays, wedding anniversaries, weddings, the birth of a child and after-exam situations according to the different situational contexts. Interpersonal, time and place relations are clearly defined at each question so that the interviewee imagining the discourse would be aware of the social and cultural positions occupied by themselves and the listener since utterances always appear within the context of a given human (social) action (cf. Tátrai 2004: 480).

The data collected is from the whole country of Hungary, 250 secondary school students and 110 adults completed the questionnaire. Another significant part of the data is from the Prekmurje in Slovenia. In my opinion it is not only dictionary writing that should be done without borders (detrianonisation³), but speech act research should also be extended to Hungarian communities living in neighbouring countries. It is possible to

³ The word has been made up by István Lanstyák. „The aim of detrianonisation is that dictionaries, grammar books and handbooks of the Hungarian language, which since the Treaty of Trianon and mainly 1945 were based on the Hungarian language spoken in Hungary, should be transformed to be universal, all-Hungarian” (Kolláth 2005: 100).

find differences in expressing emotions within the Hungarian-Hungarian dimension since Hungarians living outside of Hungary make up smaller communities, their sense of belonging and solidarity has become a vital question. Members of these communities were not allowed to be in daily contact with the home country, therefore not only their linguistic but their cultural departure has also begun. The contact effects can be seen in linguistic phenomena just like in behaviour. In Prekmurje 120 students and 90 adults completed the same questionnaire as the one I used in Hungary.

3. Hungarian congratulation schemes, the IFID-strategies⁴

Empirical research published in international and Hungarian literature set up schemes characteristic to a given speech act in a speech community based on their collected data. In the Hungarian speech community the different forms of congratulations can be connected to the following IFID-strategies:

I.a explicit performative

The intention of the speaker appears explicitly, with the verb expressing the illocution. (*Gratulálok!* – *Congratulations!*; *Boldog születésnapot kívánok!* – *I wish you a happy birthday!*; *Szeretettel köszöntelek a névnapodon!* – *Let me wish you a happy nameday!*).

I.b The performative verb is left out, therefore the sentence is grammatically incomplete, however, the wish is complete, the intention is clear: *Boldog születésnapot!* – *Happy birthday!*

II. conventional forms

Certain utterances can be considered typical, since they are used only for congratulating someone: *Isten éltesse sokáig!* – *May you live long in the Lord!*

⁴ IFID: illocutionary force indicating device

III. hedged performative

The verb appears in a modified form: *Szeretnék gratulálni.* – *I would like to congratulate you.*; *Engedd meg, hogy boldog születésnapot kívánjak.* – *Let me wish you a very happy birthday.*

IV. locution derivable

The illocutional intention can be derived from the meaning of the locution: *Fogadd jókívánságaimat!* – *Please accept my best wishes!*

V. strong hint

Congratulation is realised by the speaker acting conventionally in a situation; but in order to decode their utterance the listener has to make a greater effort. The utterance is clarified by the given context. *Az osztály nevében sok szeretettel!* – *In the name of the class with lots of love!*

VI. Congratulation is realised with the help of **humour in the language.**

VI.a humour: *Hol vannak a csajok? Már megint rettenetesen megvénytél, vagy micsoda!* – *Where are the chicks? You have aged horribly again or what!*

VI.b small poem: *Kicsi szívem, kicsi szám boldog születésnapot kíván!* – *My little heart and my little mouth wish you a happy birthday!*

VII. congratulation fails

The interviewee does not answer or describes the reason why the situation does not come to life.

VIII. religious utterances

The data contained very few utterances belonging to this group; however, I considered reasonable to create this category as well.

4. Results of the research

In the analysis I handled the situations of birthdays and namedays, greater family celebrations and passing an exam successfully as separate categories. I studied the realisation of the congratulation according to external and internal contextual factors, gender and age as well. I highlighted interesting phenomena in each situation and summarised the indicators of utterances in the study as well.

	birth- and namedays %	family celebrations %	successful exam%	summary%
I.a	22,37%	48,22%	69,75%	38,19%
I.b	49,86%	28,81%	0,00%	35,97%
II.	7,58%	3,85%	0,00%	4,53%
III.	2,28%	1,70%	0,00%	2,00%
IV.	0,98%	0,22%	0,00%	0,67%
V.	3,91%	7,33%	29,00%	8,03%
VI.a	1,49%	5,04%	0,75%	2,25%
VI.b	1,49%	0,59%	0,00%	1,00%
VII.	9,86%	3,78%	0,50%	7,08%
VIII.	0,19%	0,44%	0,00%	0,28%

Percentages of applied IFID-strategies in the Hungarian speech community

With regard to external contextual factors, such as social and power relations it turned out that the most direct and frequent form of congratulation is used in both formal and informal relationships: *Boldog születésnapot (kívánok!) – (I wish you a) happy birthday!*. However, using the performative is typically related to the hierarchical differences between the speaker, since this utterance is definitely more polite. Skipping the S/1 verb appears in congratulations addressed to good friends, family members, good acquaintances and colleagues.

Using the third most frequent strategy type, the strong hint is characteristic to smaller social distances. This can be

explained by the fact that it is considered more polite if the listener does not need to make a great effort to understand the intention of the speaker; moreover, the more intimate relationship allows a greater deviation from the norm.

The conventional strategy can be connected with age in Hungary, it is rather present among adults, which shows that the congratulation form *Isten éltessen sokáig!* – *May you live long in the Lord!* is not popular among teenagers.

Hedged performatives are more likely to be found in students' utterances; what can be said about this strategy is that it requires more composition time, more grammar knowledge, and it is also true that using the conditional is considered to be a more polite way of expressing our intentions. It is characteristic to use this strategy in congratulations on the nameday of the formmaster/-mistress and the parents' wedding anniversary, therefore it can be connected to both a lower status in social hierarchy and to younger age as well.

Using the originated locution is more frequent with the increasing social distance between the speakers. From 3600 data items only 24 can be categorised as originated locution (0,67%), it only appears significantly in the situation of congratulating the formmaster/-mistress upon their nameday. In this case its occurrence is 3,5%; and apart from one utterance it can be connected to women.

The incidence of humour can be related to smaller social distances, naturally. This was proven by the situation of congratulating the formmaster/-mistress upon their nameday in which the occurrence of humorous utterances is only 0,5%, while with siblings or spouses it is 4,75%, with weddings it is 5,5%, and with successful exams it is 6%.

Small poems are also related to a friendly relationship, although most of them follow the norm, can be considered conventional, too (*Isten éltessen sokáig, füled érjen bokáig!* – *May you live long in the Lord and your ear should reach your*

ankle!). In congratulations addressed to one's friend their occurrence of 4,5% decreased to 0,5% in the other situations, which means that internal contextual features also influence how often small poems are used.

Congratulation failed in 7,08% of the data. Most rarely this happened so in the case of congratulating a good friend (2 times), however, congratulating the formmaster/-mistress or the boss does not take place in 5%.

Internal contextual features also greatly influence how the congratulation is realised. Upon analysing the questionnaire it could clearly be observed that when congratulation on a successful exam interviewees were far more likely to use far less direct strategies than in the cases of a birthday or other family celebrations. This obviously comes from the fact that family celebrations do not depend on anyone's own success while exams do – regardless of the incidence of an illness, the examiner's bad mood, etc.

Using the performative has the highest percentage in the situations of a wedding, a successful exam and the birth of a child. *Gratulálok – congratulations* can typically be connected to promotion, weddings and childbirth. However, *köszöntelek – I am greeting you* is only used in congratulations addressed to the boss, which obviously has a semantic background as well; for example *gratulálok – congratulations* can only be connected to this speech act, while the verbs *köszönt – greet* és *kíván – wish* may occur in greetings and saying goodbye too, their scope of usage is wider.

The conventional strategy is only present in birthday and nameday congratulations; in other situations there is no example of another utterance ritualised by the speech community which could be related to a given situation.

Using strong hints is also related to saving one's social identity (face). Hungarian culture is somewhere in the middle

between the positive American identity creation and Asian humbleness with regard to modesty (cf. Szili 2004: 173). In the case of the successful exam instead of the direct congratulation only a hint at it appeared in 29%, most probably because of saving the other's face – since upon receiving a congratulation a successful examinee is supposed to answer modestly. However, protecting one's identity is also important because the speaker is also about to take that exam. As a result, they cannot praise their classmate or colleague so much until they themselves have not passed the exam successfully.

The occurrence of humour in the language in type VII.b small poems also depends on the occasion. Family celebrations give an opportunity for citing these, however, career building situations do not.

In the case of „congratulation fails” in situation 2.a) – the forgotten birthday congratulation – I had to set up a separate strategy because there could have been 2 reasons for using the strategy. The speaker either did not want to congratulate the other person after the event saying it „*would have been unnatural*”, or did not write anything, or simply apologised instead of congratulating the other.

Religious utterances can be connected to family celebrations: birthdays and namedays, weddings and childbirth.

It is quite easy to see that in the cases of the most frequent strategies in cases I.a and I.b it is rather the age of the speaker that is significant; young people are more likely to omit the performative than older people. The reason for this may be either language economy or the unfinished process of acquiring linguistic ways of expressing politeness. Strategy II, using conventional forms typically describes adults' language repertoire. After having summarised the distribution of the data according to genders it can be said that there are no great differences between men and women, it is rather the age of the speaker that influences how the utterances are formed.

Studying congratulations on community sites has brought different results than that of questionnaires. Birthday- and childbirth-related congratulations can be characterised by only 5 strategies: using the explicit performative (I.a), the performative verb is left out (I.b), the conventional strategy (II.), the strong hint (V.) and humorous utterances (VI.a). In the case of birthday congratulations it is interesting that the strategies of hedged performative and locution derivable do not occur, this may be because of the direct congratulation opportunity offered by the community site. As a result it can be stated that social distance does not have such a great influence on forms of congratulation in the case of this easily accessible, direct and Internet-based way of congratulation as compared to the results gained with the help of questionnaires or spoken utterances.

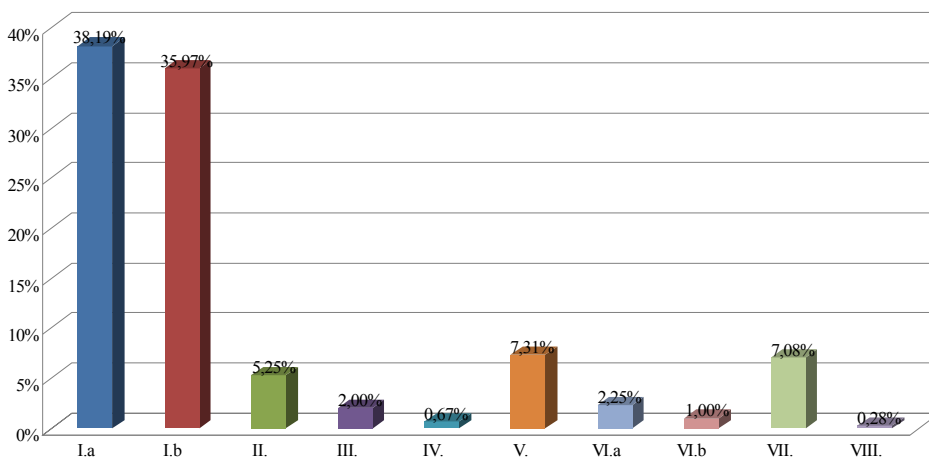
On any other sites accessible on the **internet** nearly all the possible congratulations would belong to strategy VI.b since they have rhymes. The majority of birthday congratulations are humorous, therefore they would represent strategy VI.a. Their representational distribution with regard to all the situations is 2,25% of the questionnaire data in Hungary and 1% in Prekmurje, which therefore do not represent the distributions of congratulation schemes in either of the speech communities at all.

5. Habits of congratulating in Prekmurje

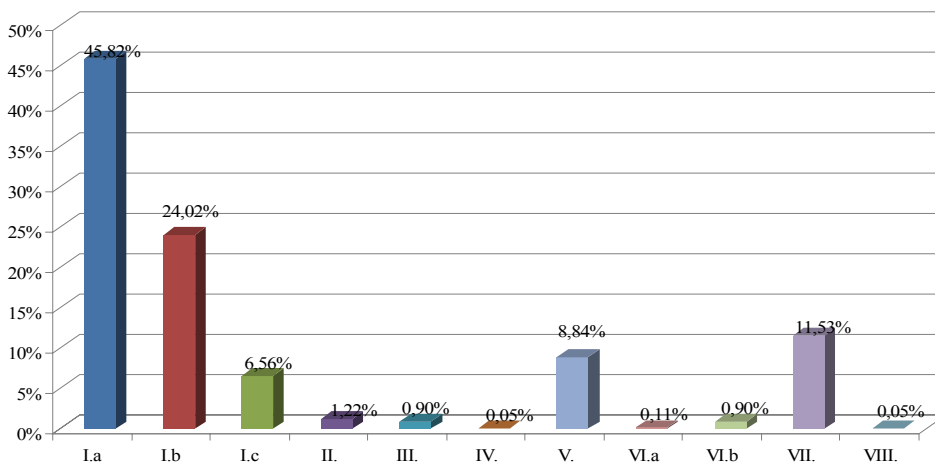
According to my hypothesis in Prekmurje besides the archaic and dialectal nature of the used version of the Hungarian language the contact effects of the Slovenian language would also be represented in the data. Due to the fact that written answers were given in the questionnaires, dialectal features were far fewer times present obviously than they would have been in spoken language, however, their

occurrence shows that the situation completion questionnaire is able to provide us with spoken language-like linguistic data.

The IFID-strategies that I identified when categorising the data from Hungary had to be amended because the answer *Minden legjobbat! (Vse najboljše! – Every good thing!)*, which can be taken for a contact phenomenon of the two languages, had a significant number of occurrences.

The distribution of IFID-strategies in percentages based on the questionnaire data from Hungary

The distribution of IFID-strategies in percentages based on the questionnaire data from Prekmurje

In Prekmurje the S/1 verb is nearly always absent in greetings; as a result I assumed that this would also happen in congratulations, however, using the performative is higher than in Hungary. For the members of the Hungarian speech community in Slovenia this means a more effective way of expressing emotions, therefore they consider I.a strategy utterances to be more polite.

Besides the absence of the strong hint and failing congratulation, only the conventional strategy reaches higher than 1% in its incidence, which all in all means that in Prekmurje congratulations can be characterised by three main strategy types, from which type I. takes up nearly 80 percent of the data.

It is surprising that the conventional strategy is far less often present in this set of data than in that of Hungary although *Isten éltessen sokáig!* – *May you live long in the Lord!* could fit into the repertoire of the archaic and dialectal language variety. Still, in a dialectal form or as a small poem appear the following: *Isten éltessön!* - *May you live long in the Lord!*; *Isten értessön!* - *May you live long in the Lord!*; *Isten éltessen sokáig, míg a Kopica ki nem szárad bokáig!* – *May you live long in the Lord, until the Kopica goes dry ankle-high!* The distribution of religious utterances is also quite small in spite of the fact that the majority of the residents in Prekmurje are regular churchgoers and consider themselves Catholic by religion.

Originated locution appears only once, this way this strategy nearly does not have a representation. This can be explained by the relative complexity of the grammar structure and the decreasing importance of politeness that is usually present in Hungarian, or the influence of the Slovenian

language. When congratulation fails in Hungary, that is a result of both external and internal contextual features – however, in Prekmurje there is no great difference among the situations.

In pragmatic analyses researchers usually map the grammar features of the existing IFID-strategies. Chapter 7 of the thesis therefore aims to observe the grammar features of congratulations in the speech communities in Hungary and in Prekmurje.

6. Possible applications of the research

Studying the ways of expressing emotions brings us closer to extending our knowledge on Hungarian cultural characteristics; to seeing our culture with more awareness and to positioning it better in the system of cultures surrounding us both within and outside of Europe.

Another great advantage of an empirical research of this type is that it gives a starting point for learners of Hungarian as a foreign language with regard to how to act, what to say in given situations. In teaching foreign languages it is already an accepted method to teach discourse blocks to students – therefore it would be really useful to introduce this in teaching Hungarian as a second language. This way not only in Prekmurje would the survival of the Hungarian language be helped but also anywhere in speech communities living outside of Hungary.

Hivatkozott irodalom/Cited literature:

- Austin, John L. 1962. *How to do things with words?* Mass. Cambridge: Harvard University Press.
- Blum-Kulka, S.–Olshtain, E. 1984. Request and Apologies: A Cross-Cultural Study of Speech Act Realization Patterns (CCSARP). *Applied Linguistics* 3: 196–213.
- Edmondson, W.–House, J.–Kasper, G.–Stemmer, B. 1984. Learning the pragmatics of discourse: a project report. *TESOL Quarterly* 20: 193–381.
- Erdősi Vanda 2004. Empirikus beszédaktus-kutatás a magyar mint idegen nyelv kommunikatív oktatásában – A köszönetnyilvánítás beszédaktusának vizsgálata. *Hungarológiai Évkönyv* 5: Pécsi Tudományegyetem. 69–84.
- Kolláth Anna 2005. *Magyarul a Muravidéken*. Maribor: Zora 39.
- Searle, J. R. 1975. Indirect speech acts. In: Cole, P.–Morgan, J. eds. *Syntax and Semantics* Vol. 3: *Speech Acts*. New York: Academic Press. 59–82.
- Suszczyńska Małgorzata 2003. A jóvátevés beszédaktusai a magyarban. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XX. Tanulmányok a pragmatika köréből*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 255–294.
- Szili Katalin 2004. *Tetté vált szavak*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Tátrai Szilárd 2004. A kontextus fogalmáról. *Magyar Nyelvőr* 128: 479–494.
- Wierzbicka, Anna 1999. *Emotions across languages and cultures: Diversity and universals*. Cambridge: Cambridge University Press.